

NORSK LOKALHISTORISK INSTITUTT

Årsmelding 2003

Innledning

Norsk lokalhistorisk institutt (NLI) er en statsinstitusjon under Kultur- og kirke departementet, og har som formål å fremme lokal- og regionalhistorisk arbeid i hele landet. Det skal gi råd og veiledning til aktører innen lokal og regional historie, skal drive egen forskning og stimulere til forskning, og skal fungere som et nasjonalt dokumentasjonssentrum for lokal historie. NLI har vært i drift med egne kontorer og egen styrer siden begynnelsen av 1956.

Instituttets virksomhet er hjemlet først og fremst i følgende grunnlagsdokumenter:

- *Vedtekter*, sist endret ved styrevedtak 7. februar 1995 og godkjent i brev fra Kulturdepartementet 8. juni 1998.
- *Arbeidsplan for Norsk lokalhistorisk institutt*, vedtatt av styret 7. februar 1995.
- *Instruks for leder ved Norsk lokalhistorisk institutt*, vedtatt av styret 7. februar 1995.
- *Økonomiinstruks*, vedtatt av styret 10. februar 2003.

Styre og personale

NLIs styre er oppnevnt av Kulturdepartementet for perioden 1.1.2002 – 31.12.2005 og har følgende sammensetning:

1. Fra Den norske historiske forening: *Jan Eivind Myhre*, Universitetet i Oslo, leder. Varamedlem: Anna Tranberg Høgskulen i Telemark.
2. Fra Arkivverket: *Lisabet Risa*, Statsarkivet i Stavanger, nestleder. Varamedlem: Oddleif Lian, Statsarkivet i Kristiansand.
3. Fra Norske Kunst- og Kulturhistoriske Museer: *Alf Ragnar Nielszen*, Lofotmuseet. Varamedlem: Torveig Dahl, Toten Økomuseum.
4. Fra Landslaget for lokalhistorie: *Åse Eikemo Strømme*, Oslo. Varamedlem: Tor Bjørvik, Seierstad.
5. Fra de ansatte ved NLI: *Marianne Wiig*. Varamedlem: Hans P. Hosar.

Fast ansatt personale:

Knut Sprauten: direktør 01.01-31.12.

Ola Alsvik: forsker 01.01-31.12. (9/12 stilling).

Kirsten Braaten: konsulent 01.01.-31.12.

Hans P. Hosar: forsker 01.01.-31.12. (10/12 stilling i 2003)

Marianne Wiig: førstekonsulent, 01.01.-31.12. (3/4 stilling).

I alt: 4,33 årsverk

Ekstrahjelp m.m: Til sammen 6 ukeverk fordelt slik:

Frode Fyllingsnes: ekstrahjelp på timesbasis, bibliografisk arbeid (0,9 ukeverk).

Siri M. Iversen: ekstrahjelp som bibliotekar fra 18.11.03 (40% stilling, 2,5 ukeverk).

Kåre Andersen, ikt-arbeid, utredningsarbeid og programmering 60 timer (1,6 ukeverk).

Lars Nygård, ikt-arbeid, 30 timer (0,8 ukeverk).

Arnfinn Kjelland, ikt-arbeid, 6 timer (0,2 ukeverk).

I alt har NLI hatt til disposisjon på faste stillinger og ekstrahjelp: 4,5 årsverk.

Likestilling

NLI er et lite institutt med bare fem fast ansatte, fordelingen er tre menn og to kvinner. Én av kvinnene er etter eget ønske i deltidsstilling (75%).

Lønnsmessig er det stor forskjell mellom kjønnene. De tre mennene innehar både lederstillingen og instituttets to forskerstillinger. Dette er stillinger med høye krav til utdanning, og mennene er vesentlig bedre avlønnet enn kvinnene (konsulent og førstekonsulent). Ut fra lønns plasseringen tjener mennene i gjennomsnitt 39% mer enn kvinnene på instituttet. I realiteten er ulikheten enda større fordi den ene kvinnen har en deltidsstilling.

NLI anser det som usannsynlig at instituttet vil få nye faste stillinger i årene framover, og kan ikke se at det kan skje store endringer i kjønnsbalansen før mennene slutter i sine stillinger eller går av med pensjon (deres fødselsår ligger i perioden 1948-55). Instituttet har de siste år bevisst satset på å støtte en heving av kvinnes kompetanse og deres lønn, men innser at muligheten for betydelige "løft", har vært begrenset.

Instituttets virksomhet er gruppert under tre hovedmål.

1. FREMME LOKALHISTORISK ARBEID I NORGE

NLIs overordnede mål er å fremme lokalhistorisk arbeid i Norge. Instituttet skal bidra til å skape et høyt faglig og pedagogisk nivå innenfor norsk lokalhistorisk forskning, spesielt innenfor bygde- og byhistorie. Gjennom sin virksomhet skal NLI bidra til at de forfatterne som arbeider innenfor fagfeltet, er godt faglig kvalifiserte og leserorienterte, har interesse av å sette seg inn i faglig debatt og følger med i norsk og internasjonal forskningsaktivitet som har lokalhistorisk relevans.

Veiledning

Ved hjelp av sine konsulenter ønsker NLI å veilede representanter for det lokalhistorisk arbeidet i norske kommuner og gjennomgå og kommentere manuskripter fra deres bokprosjekter. I løpet av 2003 har NLI hatt rådgivende kontakt med lokalhistoriske forfattere og oppdragsgivere i 63 kommuner. Dette ligger litt høyere enn nivået de siste tre år (60 i 2002, 50 i 2001 og 60 i 2000).

I alt har NLI gjennomgått og kommentert manuskripter fra 14 bokprosjekter på til sammen ca. 3100 sider. Dette omfanget tilsvarer en økning på 30% av antall leste sider i forhold til de siste fem årene. De manuskriptene som vi har vurdert, er knyttet til følgende kommuner: Hurum, Førde, Vågå og Sel, Malvik, Mosvik, Kaupanger, Karmøy, Volda og Ørsta, Lyngdal, Mehamn (i Gamvik) og Berlevåg, Kvæfjord, Lebesby. I tillegg var ett manuskript knyttet til Gudbrandsdalens og ett til Sørlandets historie. Dette viser god nasjonal spredning, en fordeling på 10 av landets 19 fylker.

Seminarvirksomhet

I samsvar med sine planer har NLI arrangert ett seminar for forfattere/oppdragsgivere. Det fant sted i Bodø 3.-5. november, og hadde tittelen "Kultur møter og

kulturkollisjoner i lokal og regional kontekst”. Antall kursdeltakere var ca. 40, omtrent som i 2002.

Foredragsholderne og deres temaer var:

1. Professor Frank Meyer, Høgskolen i Oslo: *De etablerte og nykommerne. Sosial habitus, sosiale figurasjoner og lokalsamfunn*
2. Professor Knut Kjeldstadli, Universitetet i Oslo: *Bufaste og nykommere – innflyttere og innvandrere i norske lokalsamfunn*
3. Professor Einar Niemi, Universitetet i Tromsø: *Den kvenske innvandringen som kulturmøte*
4. Førsteamanuensis Arnvid Lillehammer, Høgskolen i Stavanger: *Møte mellom reisende grupper og bygdefolket i Noreg på 1700- og 1800-talet*
5. Forsker (sosiolog) Karen-Sofie Pettersen, NOVA: *Fra reisende til bofast. En presentasjon og diskusjon om bosettingen av tatere i norske lokalsamfunn på 1900-tallet*
6. Byhistoriker Ole Georg Moseng, Porsgrunn kommune: *Norsk helsevesen som kulturmøtearena (I): Hvorfor solungene ikke ville ha jordmor – en historie i fire akter om to uoppklarte dødsfall*
7. Dr.philos. Aina Schiøtz, Universitetet i Oslo: *Norsk helsevesen som kulturmøtearena (II): Distriktslegen – en kulturell overgriper?*
8. Bygdebokforfatter Johan Borgos: *Etnisitet og personvern i bygdebøkene – hvordan forene kryssende interesser?*
9. Professor Hallvard Tjelmeland, Universitetet i Tromsø: *Nyinnvandringa til norske lokalsamfunn etter 1940*
10. Stipendiat (historiker) Kari Myklebost, Universitetet i Tromsø: *Rock, terylenbukser og tuperte høysåter. Fortellinger om sosiale skiller og samhold i Tromsøs ungdomsmiljøer*

I tillegg orienterte førsteamanuensis Svein Olav Lundestad om *Byhistoria for Bodø – arbeidet med et forprosjekt*, arkivleder Inge Strand hadde en digital omvisning i Arkiv i Nordland, og Marianne Wiig presenterte NLI's nye nettsted lokalhistorie.no.

Instituttets publikasjonsvirksomhet

For å opprettholde og skape kontakt med lokalhistoriske aktører og publikum har NLI sammen med Landslaget for Lokalhistorie (LLH) utgitt 4 nummer av meldingsbladet *Lokalhistorisk Magasin* i 2003. En del av artiklene legges også ut i fulltekst på NLI's nettsted.

NLI har utgitt en rapport etter sitt seminar i 2002 om religion, prest og kirke i lokalsamfunnet. Den er redigert av Hans Hosar og foreligger i serien *Skrifter fra Norsk lokalhistorisk institutt*, nr. 39, med tittelen *Alt mellom himmel og jord. Religion, prest og kirke i lokalsamfunnet* (198 sider), opplag 300.

NLI skulle vurdere muligheten for å arbeide videre med en lovsamling angående norske skolelover 1600-1905, en utgave av fattiglovgivningen i Norge 1741-1900 og av husmannslovgivningen 1750-1851. NLI kom til at disse prosjektene må ses i sammenheng med det videre arbeidet med instituttets nettsted, og at spørsmålet om ferdigstilling av prosjektene måtte utsettes til instituttets ressurser økes.

Forskning og utredning

Arbeidet med å oppspore og registrere ”norgesbrev” (hovedsakelig brev fra Norge til Amerika) er videreført i beskjeden grad. Revisjon av kontraktforslaget for forfattere som tar på seg lokalhistoriske oppdrag har måttet utstå, og en videreføring av Ola Alsviks forskningsprosjekt ”Grunnlagsproblemer i norsk lokalhistorie” måtte nedprioriteres i 2003.

To av NLI's ansatte er involvert i bygdebokarbeid, Ola Alsvik for Ringsaker kommune og Hans Hosar for Skjåk. Begge har hatt permisjon fra NLI for å arbeide med disse prosjektene. Dette bygdebokarbeidet gir dem økt erfaring med denne type engasjement og bidrar til å styrke deres kompetanse innenfor et felt som står sentralt i NLI's rådgivningstjeneste. Knut Sprauten arbeider utenom ordinær arbeidstid med avslutningen av sin avhandling *Hans Horneman og næringslivet i det trondhjemske 1720-1760*.

Instituttet har arrangert et ettermiddagskollokvium der både instituttets egne og andre forskere har drøftet temaer som er knyttet til deres avhandlinger, planlagt forskning osv. Denne ordningen har vært et viktig bidrag til vitenskaplig skoling.

Ansattes egen faglige publisering

I tillegg til at de ansatte har levert stoff til *Lokalhistorisk Magasin* har de også publisert artikler i andre sammenhenger.

Hans Hosar har vært med i prosjektgruppa for og er forfatter av et kapittel i boka *For parykk og sabel. Om Tollbugaten 10 - Krigsskolens residens siden 1802*. Utg. av Krigsskoles Venner, Oslo 2003.

Han har dessuten publisert artikkelen ”Kjensler og sunn fornuft. Om topofili, identitetsdanning og sosial kontroll i lokalhistoria,” i Festskrift til Birger Kirkeby på 80-årsdagen 2. mars 2003.

Knut Sprauten har bidratt med to artikler til *Norsk biografisk leksikon*, bind 6, 2003, om Niels Lauritssøn og Peter Andreas Morell. Han har dessuten presentert resultatet av NLI's spørreundersøkelse i 2002 i *HIFO-nytt* 6/2003 (om norske kommuner og fylkeskommuner og lokalhistorisk arbeid).

Ola Alsvik har publisert artiklene ”Fornuft og følelser. To linjer i norsk lokalhistorisk forskning på 1900-tallet”, i: *Festskrift Til Birger Kirkeby på 80-årsdagen 2. mars 2003*, s. 35-51 og ”Alt mellom himmel og jord. Om tanke, tro og lokalsamfunnets handlingsideologer”, i: *Alt mellom himmel og jord*, NLI 2003, s. 10-33.

Alsvik har vært NLI's redaksjonelle medarbeider i *Lokalhistorisk Magasin* og levert en rekke mindre artikler til magasinet. Særlig kan nevnes artikkelserien ”Bygdebok på nett”, del 1-3.

2. FORMIDLING AV LOKALHISTORISK INFORMASJON

NLI skal drive god formidling av faglig og pedagogisk informasjon i forhold til de lokal- og regionalhistoriske miljøer. Instituttet skal være et nasjonalt dokumentasjonssentrum, og det skal blant annet lage oversikter over aktører innenfor lokalhistorisk arbeid, over en del kategorier lokalhistorisk litteratur og spre informasjon om norsk lokalhistorie.

Bibliografisk arbeid og dokumentasjon av lokalhistorisk virksomhet

NLI s bibliografi "Ny lokalhistorisk litteratur 2002", er utarbeidd av Kirsten Braaten og trykt i *Heimen* 2/2003, s. 119-142.

Oversikten viser følgende fordeling på sjangre:

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
gårds- og slektshistorie	22	20	30	19	33	28
allmenn by- og bygdehist.	20	22	18	21	15	18
distriktshistorie	4	1	3	3	1	0
lokal- og regionalhistorisk årbøker	303	296	303	315	325	338
kildeutgaver	15	23	36	23	10	7

Det bibliografiske arbeidet for 2003 er påbegynt, og utføres av Kirsten Braaten.

NLI har levert halvårlige oversikter over artikler med middelalderstoff i en rekke norske periodika til *International Medieval Bibliography* ved Universitetet i Leeds. Alle lokalhistoriske periodika fra 2002 i NLI sitt bibliotek er gjennomgått, samt et utvalg av nasjonale tidsskrift og redigerte monografier. Dette arbeidet er utført Frode Fyllingsnes.

NLI har vært i kontakt med Middelaldersentret ved Universitetet i Oslo for å få det til å ta over denne typen bibliografisk arbeid. Middelaldersentret stilte seg positivt til oppgaven, men senere pålegg fra Universitetets sentrale administrasjon om organisatoriske endringer gjorde at sentret ikke lenger kunne inngå nye bindende avtaler.

Pågående bygdebokarbeid

NLIs oversikt over pågående bygdebokarbeid ligger på NLIs nettsted *lokalhistorie.no*, (jf. s. 7) og blir ajourført med jevne mellomrom. Den er i hovedsak basert på nyhetsklippjenesten (*Observer*) og annen tilsendt informasjon, og føres opp fylkes- og kommunevis.

Kontakt med lokalhistoriske aktører og publikum

For å opprettholde og skape kontakt med lokalhistoriske aktører og publikum har NLI arrangert seminar som har vært åpne for alle interesserte og dessuten arrangert kollokvier som bidrar til vitenskaplig skoloring, både av egne ansatte og andre. NLI har åpnet sine lokaler for å informere om sin virksomhet overfor grupper som har

ønsket det (mastergradsstudenter med sine veiledere, medlemmer av historielag, slekthistorikere, årboksredaksjoner osv). De ansatte har på forespørsel også holdt foredrag over ønskede temaer på arrangementer som ikke var vært i NLI's regi.

NLI's nettsted *lokalhistorie.no* spiller en viktig rolle for utveksling av informasjon og gir en god mulighet til raske tilbakemeldinger fra dem som bruker vår nettside. Dette er et godt supplement til utgivelsen fire nummer årlig av meldingsbladet *Lokalhistorisk Magasin* (jfr. s. 3). NLI's e-postliste for bygdebokforfattere er opprettholdt. Den har over 50 medlemmer som kan utveksle erfaringer, diskutere temaer av felles interesse, stille spørsmål og gi svar.)

For at instituttet skal være en faglig bastion for lokalhistorikere, er det viktig at de ansatte omgås et miljø som befinner seg i forskerfronten, og som deltar aktivt i den faglige debatt. I den forbindelse har NLI tatt initiativ til at en forfattergruppe som er sprunget ut av Norsk komité for byhistorie, holder sine faglige møter i NLI's lokaler med deltakelse fra NLI. (Denne gruppens mål er å utgi en generell norsk byhistorie fra de eldste tider og fram til år 2000.) I tillegg har NLI åpnet for at to av forfatterne til Porsgrunn bys historie (Ole Moseng og Jon Skeie) har hatt arbeidsplass på NLI i året 2003.

Kurs/foredragsvirksomhet

Hans Hosar:

- Forelesning om lokalhistorie og NLI ved Høgskolen i Oslo (avd. for journalistikk, biblioteks- og informasjonsfag) 21. mars og 17. november
- Foredrag ved Lokalhistorisk seminar, Midgard historisk senter, Borre, 22.mars (arr. Fylkesarkivet for Vestfold): "Kva oppgaver har historielaga i samband med byhistorie og bygdebøker?"
- Forelesning på NFFs kurs 6.april "Hvordan skrive historie": "I pose og sekk. Sjangerdrøfting og kravspesifikasjon til lokalhistorisk litteratur."
- Innledning på møte om Frogn lokalhistorisk arkiv, 6. mai i Drøbak
- Foredrag på litterær dag i Skjåk 26.juli: "Skjåk 1940-1945. Hendingar. Handlingar. Haldningar."
- Foredrag på Hans Nielsen Hauge-seminar i Skjåk kyrkje 11.oktober: "Ein kulturrevolusjon som vart stoppa på halvvegen. Nokre personlege tankar omkring Hauge-rørsla i Skjåk." (Blir trykt i 2004.)

Knut Sprauten har holdt diverse foredrag og orientert om NLI:

- Orientering om NLI's virksomhet for hovedfagsstudenter i historie ved Universitetet i Oslo 6. mars
- Har sammen med Kåre Andersen holdt innlegg på seminar om *Slekt på nett* på Kyrksæterøra 12. mars. Bygdeboknemnda for Hemne og Snillfjord var arrangør.
- *Framveksten av husmannsvesenet i lys av bygdebøker fra Trøndelagsregionen.* Foredrag holdt ved HIFO-seminaret i Stavanger 11. mai.
- Innledning om bygdebok som sjanger og om bygdebok for Dovre. Arrangement på Dombås 4. juni i forbindelse med lansering av bind 1 av bygdeboka.

- Orientering om NLI og instituttets nettportal 9. september for 25 representanter fra Fellesrådet for historielagene i Oslo.
- *Kirkens betydning for utformingen av by- og bygdesentre.* Foredrag ved Norges jordskiftekanidatforenings årsmøte i Hamar 25. september.
- *Den organiserte hverdagen.* Forelesning om utviklingen av organisasjoner. Kurs arrangert i Oslo av HIFO, skoleseksjonen 17. oktober.
- Sammen med Hans Hosar orientert om NLI's fagportal på Internett og om årbokskrivning i Norge for medlemmer av en årboksredaksjon fra Hadeland 23. oktober.
- Orientering og omvisning på NLI, i regi av Østerås eldresenter 29. oktober.
- Orientering og omvisning på NLI for slektsforskerkurs i regi av Jan Keus, Friundervisningen 19. november).

Det kan også nevnes at Sprauten har vært sensor i lokalhistorie/historie ved Høgskolen i Vestfold på mellomfags- og grunnfagsnivå og har sensurert på master- og bachelor-nivå ved Universitetet i Oslo.

Ola Alsvik:

- *Bygdehistorie for Hadeland.* Innledning på møte om prosjektet 19.02.03.
- *Myter og historieskrivning. Hvor "sann" er historien om Lørenskog?* Foredrag holdt i Lørenskog 27.03.2003.
- *Norsk lokalhistorisk identitets- og monumentskaping.* Foredrag holdt ved HIFO-seminaret i Stavanger 09.-11.05.2003.

Alsvik har dessuten vært engasjert som timelærer ved historieprogrammet på Historisk institutt ved UiO og har undervist i saremnet *Europeisk byutvikling i det 19. og 20. århundre.* Undervisningen har omfattet en dobbeltime i uken i perioden 13.10.-01.12.2003.

Marianne Wiig:

Hun har i forbindelse med et møte mellom NLI og representanter for departementet (KKD) 15. mai presentert nettstedet *lokalhistorie.no*. Det gjorde hun også under NLI-seminaret i Bodø 3.-5. november.

Lesesalservice

NLI's lokaler gir rom for fire lesesalsplasser. Det er registrert 148 besøkende i 2003 (139 besøkende i 2002, 110 i 2001). Nye gjester er blitt orientert om NLI's bibliotek og virksomhet, og har fått svar på sine forespørsler.

NLI's ikt-utvalg

1. september 2003 trådte NLI's nye ikt-utvalg i funksjon. Utvalget har tatt over funksjonene til det tidligere datautvalget og har følgende sammensetning:

- Kåre Andersen (ny), amanuensis, Institutt for lingvistiske fag, UiO.
- Arnfinn Kjelland, førsteamanuensis, Historisk institutt, Høgskolen i Volda.
- Lars Nygård (ny), rådgiver, Avdeling for elektroniske arkiv, Riksarkivet.

I første omgang vil ikt-utvalget bistå NLI i arbeidet med å vidererutvikle *lokalhistorie.no*. Ikt-utvalget skal dessuten ha en rådgivende funksjon både i forhold

til NLI og i forhold til instituttets befatning med lokalhistorisk arbeid rundt omkring i landet.

NLIs nettsted *lokalhistorie.no*

NLI lanserte nettstedet *lokalhistorie.no* 1. november 2003. Nettstedet har:

- faglige artikler om lokalhistoriske temaer
- lenker og henvisninger til kilder, litteratur, institusjoner og nettsteder
- søkemuligheter i NLIs databaser over kilder og litteratur
- aktuelt stoff om nettsteder, seminarer, bøker, kilder, ledige stillinger osv.

Temasidene

Til lanseringen av *lokalhistorie.no* ble hoved- og underartikler for temaene Kilder og litteratur, Bygdebøker, Historielag, Universitetsfaget, Faglige nettverk, Andre land, Slekthshistorie og Kulturvern ferdigstilt. De fleste av artiklene er skrevet av NLIs ansatte, men noe av stoffet er blitt til i samarbeid med andre. Det gjelder bl.a. temaet Slekthshistorie (samarbeid med DIS-Norge) og Faglige nettverk, Skolehistorie (samarbeid med professor Knut Tveit ved Pedagogisk forskningsinstitutt, Universitetet i Oslo). Dessuten er en del av artikkelstoffet hentet fra publikasjoner utgitt NLI (hjelperåder, seminarartikler, artikler fra *Kringsjø*, *Lokalhistorisk Magasin* osv.).

Spesielt om temaet Kilder og litteratur

Ved utgangen av 2003 var det lagt ut 8 søkbare databaser på *lokalhistorie.no*. For fire av dem er samsøk mulig:

- Norsk lokalhistorisk litteratur 1900-2000.
 - Pågående bygdebokarbeid 2000- .
 - Hovedoppgaver med lokalhistorisk tilsnitt 1985-2000.
 - Katalog over ”norgesbrev” (hovedsakelig brev fra Norge til Amerika) 1840-1960.
- De fire andre basene, som er utviklet av Kåre Andersen, er søkbare enkeltvis:
- Hovedfags- og magistergradsavhandlinger med lokal- og regionalhistorisk ramme 1907-1985. (Bygger på *Bidrag til lokal historie 1907-1985. Bibliografi over hovedfags- og magistergradsavhandlinger med lokal- og regionalhistorisk ramme*. Red. Lars Løberg. NLI 1987).
 - Bibliografi over trykte kjelder til norsk lokalhistorie –1994. (Bygger på *Trykte kjelder til norsk lokalhistorie. Bibliografi*. Av Frode Fyllingsnes. 2. oppl. NLI 1995).
 - Minne og tradisjon. Muntlig kildestoff i sentrale institusjoner. (Bygger på *Minne og tradisjon. Muntlig kildestoff i sentrale institusjoner*. 3. utg. NLI 1992).
 - Norske saker i Det Kongelige Bibliotek, København. Denne basen er blitt til i samarbeid med Nasjonalbibliotekets Håndskriftsamling og med tillatelse fra Håndskriftafdelingen ved Det kongelige Bibliotek.

I tillegg til databasene finnes det under temaet Kilder og litteratur oversikter over:

- En del kilder til lokalhistorie (NLIs veiledende liste)
- En del hjelpelitteratur til lokalhistorie (NLIs veiledende liste)
- Hvor er kildene? Institusjoner og nettsteder til hjelp for lokalhistorikere (NLIs veiledende liste)

Disse oversiktene bygger på *Hvor er kildene? Institusjoner til hjelp for lokalhistorikere*. 7. utg. NLI 1999 og *En del kilder og litteratur til lokalhistorie*. Ny rev. utg. NLI 2000.

Utvikling av felles database og web-basert verktøy for søking etter kilder, litteratur, institusjoner, nettsteder og andre ressurser for lokalhistorie

NLI søkte høsten 2003 Kulturnett om 150.000 i støtte til ovennevnte prosjekt. NLI vil samarbeide med Kåre Andersen og Lars Nygaard i NLI's ikt-utvalg om dette prosjektet, som går ut på å utvikle en felles database og et felles søkeverktøy for all den kataloginformasjonen som i dag er samlet under temaet *Kilder og litteratur*. Den nye databasen skal integreres med en topografisk-kronologisk database og med emnekart-teknologi. En viktig del av prosjektet blir å kategorisere de ulike ressursene etter felles kriterier. Det vil også bli utviklet et webgrensesnitt for oppdatering av databasen. Prosjektets mål er at brukerne av *lokalhistorie.no* gjennom ett søk skal kunne få treff både på kilder, litteratur, institusjoner, nettsteder og andre lokalhistoriske ressurser for et gitt område, en gitt periode og/eller et spesielt emne. Prosjektet ble påbegynt i desember 2003 og vil strekke seg til våren 2005.

3. VIDEREUTVIKLING AV NLI

I NLI's målprogram heter det at instituttet skal videreutvikles *som en landsdekkende, faglig framstående instans, med optimal utnyttelse av tilgjengelige økonomiske og personalmessige ressurser og et trivelig arbeidsmiljø*.

NLI mener at instituttet gjennom sin rådgivningstjeneste nådd ut til brukere over hele Norge, både ved å gjennomgå manuskripter, arrangere seminarer og besvare henvendelser. Gjennom oppbyggingen av NLI's nettsted er mulighetene til å nå ut til det interesserte publikum blitt betydelig forbedret.

NLI's ansatte er etterspurte som foredragsholdere, som lærere og som sensorer på universitets- og høgskolenivå, noe som borger for deres høye faglige nivå. De innehar også verv i ulike faglige fora, deltar på faglige konferanser og kurser for å utvikle seg faglig og har nær kontakt med andre forskere og forskningsmiljøer. Instituttbiblioteket er funksjonelt og bygges ut kontinuerlig, og det drives et nyttig bibliografisk arbeid. Den ikt-faglige kompetanse styrkes ved kurs som emnemessig er knyttet opp mot videreutviklingen av NLI's nettsted.

Verv i faglige fora

- Hans P. Hosar er medlem av redaksjonsrådet for *Heimen*. Han er dessuten medlem i styret for Landslaget for lokalhistorie.
- Knut Sprauten er oppnevnt som statens representant i styret for Strangers kulturfond og som historisk konsulent for Postens frimerketjeneste. Han er styremedlem i Selskapet for norsk språk og litteratur, Senter for studier i vikingtid og norsk middelalder og i Norsk historikerforening (HIFO). Sprauten er også medlem av Rådet for RHD i Tromsø (Registreringsentral for Historiske Data ved Universitetet i Tromsø).

Deltakelse i faglige konferanser, kurs m.m. i 2003

Ola Alsvik, Hans Hosar, Marianne Wiig og Knut Sprauten har deltatt på

- Kurs i bruk av powerpoint 19. mars

Ola Alsvik og Knut Sprauten har deltatt på:

- *HIFO-seminaret 2003* i Stavanger 9.-11. mai

Marianne Wiig har deltatt på

- ikt-seminaret *Emnekart Norge 2003* 26. november

Knut Sprauten har dessuten deltatt på flg. seminarer:

- ABM-samarbeid — perspektiver og forventninger.
Seminar arrangert av Arkivarforeningen, FFB og FMK 28.-29. april
- Kultur- og Kirkedepartementets etatslederseminar 6. november

Kirsten Braaten har deltatt på

- seminar om lønnsinnberetning 10. mars.

Kontakt med de lokalhistoriske instituttene i Norden

NLI har i 2003 bare hatt sporadisk kontakt med professor Lars Nilsson ved Universitetet i Stockholm, Dansk Center for Byhistorie og Bestållningshistorikcentralen i Helsinki.

Drift av instituttet

Bibliotek og veiledningsmateriell

NLI har opprettholdt et funksjonelt instituttbibliotek og fortsatt lagerhold og distribusjon av sitt veiledningsmateriell. Tilveksten i 2003 var på 562 bind (531 i 2002, 857 i 2001, 738 i 2000, 476 i 1999). Det meste er lokalhistorisk litteratur som instituttet har mottatt som gaver, i en god del tilfeller etter forutgående forespørsel fra instituttet. Det begynner imidlertid å bli mer utbredt at utgiverne krever betalt for bøkene. Totalt inneholder instituttbiblioteket nå 16.746 bind. All tilvekst katalogiseres i Mikromarc.

Administrasjon

NLI har fullservicemodell med Vestfold skattefogdkontor som regnskapsfører. Riksarkivet autoriserer NLIs utbetalinger. Det nye lønnsutbetalingssystemet *ARILD* har vært innført siden 14.09.2000.

Økonomi-instruks for NLI ble fastsatt av Kulturdepartementet 12.01.2000. I henhold til punkt 2.2. i denne ble det utformet en intern instruks ”med regler om delegering av myndighet og presisering av hvordan de enkelte funksjoner i økonomiforvaltningen skal utføres, og om ansvarsforhold.” Denne økonomiinstruksen ble vedtatt av styret i 10. februar 2003.

Lederen har gjennomført medarbeidersamtaler med de ansatte i 2003 og har positive erfaringer med ordningen.

SAMLET VURDERING 2003

Det NLI kan trekke fram som særlig positivt for instituttet i 2003, er at nettstedet *lokalhistorie.no* kunne lanseres i november. Det fikk omtale i en rekke aviser. Både institusjoner og enkeltpersoner har gitt tilbakemelding om at de er svært fornøyd med nettstedets innhold og oppbygning. Samtidig må også understrekes at det er viktig at det nye ikt-utvalget er blitt opprettet, og at enkelte av dets medlemmer til og med har

hatt anledning til å utføre arbeidsoppgaver for NLI som krever betydelig datakompetanse. Denne ordningen er økonomisk sett gunstig fordi instituttet dermed kan få utført dataarbeid til en brøkdel av den prisen som datafirmaer ville ha fakturert.

På den annen side må det også sies at NLIs samlede virksomhet i 2003 har vært rammet av dårlig økonomi. Tildelingen over statsbudsjettet var på 3.165.000 kroner, og det var ennå ikke tatt tilstrekkelig hensyn til økte husleieutgifter i forbindelse med pålagt flytting fra Riksarkivbygningen våren 2000. Regnskapet for 2001 viser sågar at våre samlede utgifter var 3,46 millioner, 300.000 kroner høyere enn tildelingen for 2003.

Instituttet har store faste utgifter som det er umulig å redusere. Det som veier mest i denne forbindelse, er husleie (ca. 800.000 kroner) årlig og andre utgifter som er knyttet til bruk av lokalene. For å holde budsjettet har NLI måttet skjære ned på aktiviteten der det smerter mest – nemlig i bruken av arbeidskraft. Dette førte blant annet til at to av forskerne har fått permisjon uten lønn (i alt 5 måneder). Instituttet har i liten utstrekning kunnet bruke vikarer eller andre korttidsengasjerte for å utføre deres arbeidsoppgaver. Mens NLI tidligere har engasjert vitenskaplige assistenter i heltidsstillinger for å få framdrift på konkrete prosjekter der det trengtes en ekstra arbeidsinnsats, kunne instituttet i 2003 ikke gjøre noe i den retning. Det samlede forbruk av arbeidskraft i 2003 var 4,5 årsverk. Antallet forbrukte årsverk lå på 6,3 i 1996 og mellom 5 og 5,5 i perioden 1997-2001.

De lave bevilgningene for 2003 har ført til at NLI ikke har fått utført alle de arbeidsoppgavene som var planlagt. Dette har blant annet resultert i nedprioritering av arbeidet med fattiglovene, husmannslovgivningen og skolelovene og en noe lengre saksbehandlingstid enn vanlig, først og fremst på innleverte manuskripter. Det har også resultert i manglende ajourføring av instituttets hjelperåder og bibliografier og at instituttet har i 2003 ikke fått lagt ut så mye materiale som ønskelig på vår nettside.

Når alt dette er sagt, må vi også nevne at NLI ser med optimisme på årene framover. Instituttet er stolt over å ha en stab av fast ansatte som er entusiastiske i sitt arbeid med å hjelpe fram lokalhistoriske prosjekter og fremme større faglig innsikt i det lokalhistoriske arbeid. De personene som vi har benyttet til kortvarige engasjementer, har de samme kvaliteter, og vi skulle gjerne ha benyttet dem mer. Vi har stor tro på nytten av å bygge ut og videreutvikle vårt nettsted. Den nye teknologien gjør det mulig å nå fram med informasjon til et ubegrenset antall av våre potensielle "kunder" i inn- og utland. Den er nyttig for brukerne ved at de raskt kan innhente pålitelig informasjon hos oss. At veiledningsbiten er lagt på nett, betyr samtidig en frigjøring av tidsressurser for NLI, noe som kan gi mer tid til forskning. Det bidrar også til et mer effektivt registreringsarbeid (for bibliografier etc.), og publisering på nett fører til innsparing av trykningsutgifter for instituttet.

Oslo 12.02.2004

Jan Eivind Myhre
styreleder

Knut Sprauten
direktør